

Најбоље пољопривредне праксе

Најбоље пољопривредне праксе могу да се дефинишу као: *Најефикаснији начин на који фармер може разумно да смањи испуштање хранљивих материја и пестицида са своје фарме у животну средину.* Реч "разумно" користи се да би се узела у обзир ситуација на терену и локална култура. Оно што се сматра "разумним" напредоваће истовремено како напредују знања код фармера, пољопривредне саветодавне службе, програма подршке за инвестиције и закони, у циљу обраћања више пажње питањима заштите животне средине.

Зашто је унапређивање потребно?

Када се хранљиве материје и органска материја из стајског ђубрива не искористе, они се испуштају у потоке, реке и подземне воде. У потоцима, рекама, језерима и морским водама уништиће природну равнотежу. Хранљиве и органске материје из стајског ђубрива такође могу да буду ризичне по здравље, нарочито ако се подземна или површинска вода користи за пиће.

Изучавањем квалитета воде Дунава откривен је одредени број загадивача који представљају посебан проблем за животну средину и/или здравље људи, од којих је 29 хемикалија које се користе у пољопривредним пестицидима. Неки пестициди који се користе у пољопривреди могу да изазову поремећаје у репродуктивном здрављу људи.

Загађивање животне средине је скупо за фармера

Азот (N), фосфор (P) и пестициди нису само потенцијално опасни агенси по водену средину. Друга страна приче је да су они веома скупи, вредни и неопходни за пољопривредну производњу.

- Азотно ђубриво (чист азот) кошта у просеку 0.5 – 0.7 ЕУР по кг
- Фосфорно ђубриво (чист фосфор) кошта у просеку 1.0 – 1.4 ЕУР по кг
- Хербициди коштају у просеку 20 до 150 ЕУР по једној примени по ха

Из ових разлога, фармер има огроман економски подстицај да средства користи што ефикасније је могуће.

Када фармер сведе на минимум губитке азота, фосфора и пестицида, директно ће му се повећати приход зато што ће имати мању потребу да купује ове скупе производе. Поред тога, имаће и индиректну добит као резултат свеукупног бољег управљања фармом, које је потребно да би се смањили губици N, P и пестицида.

Фарма као јединица производње

Ако након сваке сезоне приноса, фармер израчуна укупни унос азота и фосфора (као хемијско ђубриво или храна за стоку) и упореди га са укупним приносима (усеви и производи од животиња на фарми), добиће одредену слику о томе са коликом ефикасношћу користи ресурсе.

Израчунавање биланса хранљивих материја је једноставан начин да се открије колика је искоришћеност купљеног или већ доступног азота и фосфора на фарми. Искуство показује да су богати и успешни фармери просто они који имају добру економију ресурса!

Идентификовани проблеми

Дунавски регионални пољопривредни пројекат идентификовао је главне разлоге за лошу економију ресурса применом пилот пројекта у Војводини, а разлози су следећи:

- Управљање стајским ђубривом: недовољан капацитет складиштења стајског ђубрива, стајско ђубриво није укључено у планирање ђубрива, превелики број грла стоке по јединици површине на фарми итд.
- Систем производње усева: не ради се узорковање земљишта и планирање ђубрива, мали је удео озимих усева, користи се лоша технологија доношења стајског ђубрива, ђубриво се не измеша са земљиштем убрзо након растурања итд.
- Систем производње у сточарству: не спроводи се балансирање порција хране, лош је квалитет крмива, животиње се не хране у складу са њиховим потребама итд.

Оптимално користити хранљиве материје за биљке

Да би се оптимално искористили азот, фосфор и друге хранљиве материје за биљке на нивоу фарме, потребно је применити следеће прорачуне и инвестиције:

1. израчунавање биланса хранљивих материја на нивоу фарме и њиве за претходну годину,
2. узорковање земљишта да би се знало колико хранљивих материја већ постоји,
3. израчунавање хранидбених потреба (које ће се покрити стајским ђубривом и вештачким ђубривом) на нивоу њиве засновано на нормама за хранидбене потребе усева, ротација усева и планови ђубрења засновани на познавању садржаја хранљивих материја у стајском ђубриву (из складишта),
4. планирање исхране да се обезбеди ефикасно искоришћавање хранљивих материја за производњу стоке и да што мање истих заврши у стајском ђубриву
5. потребно је на минимум смањити разблаживање стајског ђубрива водом (из кишнице, од чишћења штале итд.), да би се смањила улагања у складишта стајског ђубрива, као и трошкови изношења ђубрива
6. на фармама за производњу стоке потребно је да постоји равнотежа између броја грла стоке на фарми и површине под ротацијом усева, која може да се ђубри стајским ђубривом (на сопственој фарми или кроз договор са другим фармама)
7. капацитет складиштења за најмање 6 месеци производње стајског ђубрива на фарми да би се омогућило изношење ђубрива када су усевима потребне хранљиве материје из стајског ђубрива
8. растурање стајског ђубрива у периоду кад усеви не могу да га искористе (од 15. октобра до марта) не треба да се примењује, у сваком случају не на смрзнуто земљиште или земљиште са нагибом већим од 7°
9. стајско ђубриво треба да се измеша са земљиштем у року од 6 сати након растурања да би се избегло испаравање азота.

Смањити губитак пестицида

1. прскање пестицидима треба примењивати пажљиво, у складу са потребама, а при дозирању треба узети у обзир време прскања, фазу развоја усева и климатске услове
2. опрема за прскање треба правилно да функционише и треба обезбедити исправност дизни ради равномерног прскања

Потребно је много напора и од стране фармера и надлежних власти да би се примениле горе наведене најбоље пољопривредне праксе:

Потребно је обучити фармере у прилично компликованим методама и процедурама које су потребне. Немогуће је да фармери сами направе све прорачуне и процене, тако да када им је потребна подршка, треба на располагању да имају савете. Потребно је да постоје норме за:

- нађубривање усева
- стајско ђубриво да би се добили оптимални прорачуни биланса хранљивих материја. Потребна је финансијска подршка за кључне инвестиције, нпр. за:
- капацитет складиштења за најмање 6 месеци производње стајског ђубрива • опрему за растурање ђубрива

Улога саветодавне службе

Примена најбољих пољопривредних пракси на нивоу фарме захтева веома специфично знање о исхрани стоке, заштити усева итд., које је ван домена једног фармера. Ефикасна и доступна саветодавна служба која може да блиско сарађује са фармерима стога је кључна за примену најбољих пољопривредних пракси.

Подршка за складишта стајског ђубрива и опрему за изношење ђубрива

Складишта ђубрива са шестомесечним капацитетом и опремом за изношење ђубрива су два кључна елемента у унапредјењу функционисања фарме у складу са заштитом животне средине, али за то су потребне огромне инвестиције. Да би фармери улагали у капацитет складиштења за најмање

6 месеци производње стајског ђубрива и у опрему за изношење ђубрива, неопходно је да се за такве инвестиције обезбеде програми финансијске подршке (од стране државе или ЕУ).

Заједничка употреба машина и остале врсте сарадње фармера

Веома је важно да се обезбеди подршка за формирање заједничке машинерије или других начина за организовање употребе машина на фарми и опреме за руковање, транспорт и растурање ђубрива ради уштеде. Таква опрема и машинерија обично су прескупе да би их купила и одржавала једна породична фарма.

Ова брошура је заснована на искуствима из пројекта UNDP-GEF DRP: Смањење загађења кроз промену пољопривредне политике и демонстрације кроз пилот пројекте